

Βασικές έννοιες στη μελέτη των συναρτήσεων Μεθοδολογία

ΟΡΙΣΜΟΣ ΣΥΝΑΡΤΗΣΗΣ

Συνάρτηση από ένα σύνολο A σε ένα σύνολο B λέγεται μια διαδικασία (κανόνας), με την οποία κάθε στοιχείο του συνόλου A αντιστοιχίζεται σε ακριβώς ένα στοιχείο του συνόλου B .

Το σύνολο A λέγεται **πεδίο ορισμού της συνάρτησης** και περιέχει τις δυνατές τιμές που μπορούμε να δώσουμε στη μεταβλητή x . (το πεδίο ορισμού μιας συνάρτησης f το συμβολίζουμε συνήθως D_f ή A).

Το σύνολο που περιέχει όλες τις τιμές της $f(x)$ για τα αντίστοιχα $x \in A$, λέγεται **σύνολο τιμών της f** και συμβολίζεται με $f(A)$.

ΕΥΡΕΣΗ ΠΕΔΙΟΥ ΟΡΙΣΜΟΥ ΣΥΝΑΡΤΗΣΗΣ

ΣΥΝΑΡΤΗΣΗ	ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΣ
$f(x) = \frac{P(x)}{Q(x)}$	$Q(x) \neq 0$
$f(x) = \sqrt[n]{P(x)}$	$P(x) \geq 0$

☀️ Λαμβάνουμε επίσης υπόψη τους φυσικούς/λογικούς περιορισμούς ενός προβλήματος π.χ. ο χρόνος είναι $t \geq 0$

ΓΡΑΦΙΚΗ ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ ΣΥΝΑΡΤΗΣΗΣ

Για τη γραφική παράσταση μιας συνάρτησης f (συμβ. C_f) ισχύουν τα παρακάτω :

- Για όλα τα σημεία $M(x, y)$ που ανήκουν στη C_f ισχύει $y = f(x)$. Δηλ. $M(x, f(x))$. Πιο συγκεκριμένα το σημείο $M(x_0, y_0)$ ανήκει στη C_f , αν και μόνο αν $f(x_0) = y_0$
- Η C_f βρίσκεται πάνω από τον $x'x \Leftrightarrow f(x) > 0$
- Η C_f βρίσκεται κάτω από τον $x'x \Leftrightarrow f(x) < 0$
- Η C_f βρίσκεται πάνω από τη $C_g \Leftrightarrow f(x) > g(x)$
- Η C_f βρίσκεται κάτω από τη $C_g \Leftrightarrow f(x) < g(x)$
- ΣΗΜΕΙΑ ΤΟΜΗΣ ΜΕ ΑΞΟΝΕΣ
  - ❖ Η C_f τέμνει τον $x'x$ σε σημεία της της μορφής $M(x_0, 0)$, οπότε για να τα βρούμε λύνουμε την εξίσωση $y = f(x) = 0$
  - ❖ Η C_f τέμνει τον $y'y$ σε σημεία της της μορφής $M(0, y_0)$, οπότε για να τα βρούμε, βάζουμε όπου x το 0 δηλ. υπολογίζουμε το $f(0)$
- Για να βρούμε κοινά σημεία C_f και C_g λύνουμε την εξίσωση $f(x) = g(x)$.

2.1 ΜΟΝΟΤΟΝΙΑ-ΑΚΡΟΤΑΤΑ-ΣΥΜΜΕΤΡΙΕΣ ΣΥΝΑΡΤΗΣΗΣ

Μονοτονία συνάρτησης

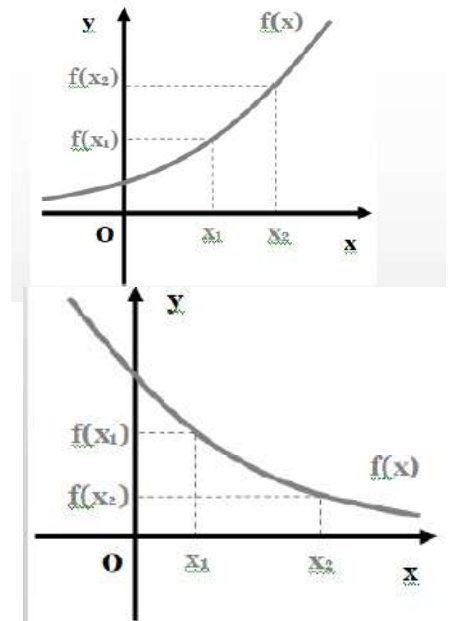

Γνωρίζοντας τη γραφική παράσταση της

συνάρτησης

Προβάλλουμε τα τμήματα της καμπύλης που κατέρχονται (φθίνει) από αριστερά προς τα δεξιά, στον άξονα x' και βρίσκουμε τα διαστήματα στα οποία η συνάρτηση είναι γνησίως φθίνουσα.

Αντίστοιχα προβάλλουμε τα τμήματα της καμπύλης τα οποία ανέρχονται (αυξάνει) στον άξονα x' και βρίσκουμε τα διαστήματα στα οποία η συνάρτηση είναι γνησίως αύξουσα.

Γνωρίζοντας το τύπο της συνάρτησης

Βρίσκουμε το πεδίο ορισμού A της συνάρτησης f και Δ διάστημα του πεδίου ορισμού της. Θεωρούμε x_1, x_2 με $x_1 < x_2$, όπου $x_1, x_2 \in \Delta$. Στη συνέχεια προσπαθούμε με κατάλληλες πράξεις να σχηματίσουμε τα $f(x_1)$ και $f(x_2)$.

Αν $f(x_1) < f(x_2)$, τότε η f είναι γνησίως αύξουσα στο $\uparrow$ στο Δ , ενώ αν $f(x_1) > f(x_2)$, τότε η f είναι γνησίως φθίνουσα $\downarrow$ στο Δ .

Εφαρμογές της μονοτονίας στην επίλυση εξισώσεων :

- ◆ Αν μια συνάρτηση f είναι γνησίως μονότονη, τότε η C_f τέμνει τον άξονα x' το πολύ μια φορά.

Αυτό σημαίνει ότι η εξίσωση $f(x) = 0$, αλλά και κάθε εξίσωση της μορφής $f(x) = \alpha$ με $\alpha \in \mathbb{R}$, έχει το πολύ μια ρίζα.

Για να επιλύσουμε μια εξίσωση η οποία δεν λύνεται με κάποια γνωστή μέθοδο δουλεύουμε ως εξής :

- 1) μεταφέρουμε όλους τους όρους στο 1^ο μέλος
- 2) θέτουμε το 1^ο μέλος ως συνάρτηση $f(x)$ οπότε η εξίσωση έχει τη μορφή $f(x) = 0$
- 3) βρίσκουμε με δοκιμές μια ρίζα (προφανής) της εξίσωσης $f(x) = 0$
- 4) αποδεικνύουμε ότι η είναι γνησίως μονότονη, οπότε η (προφανής) ρίζα που βρήκαμε είναι μοναδική.

Εφαρμογές της μονοτονίας στην επίλυση ανισώσεων :

Για να επιλύσουμε μια ανίσωση η οποία δεν λύνεται με κάποια γνωστή μέθοδο δουλεύουμε ως εξής :

- 1) μεταφέρουμε όλους τους όρους στο 1^ο μέλος
- 2) θέτουμε το 1^ο μέλος ως συνάρτηση $f(x)$ οπότε η ανίσωση έχει τη μορφή $f(x) > 0$ ή $f(x) < 0$

- 3) αποδεικνύουμε ότι η f είναι γνησίως μονότονη
 4) βρίσκουμε με δοκιμές μια ρίζα (προφανής) της εξίσωσης $f(x) = 0$ έτσι η ανίσωση γίνεται $f(x) < 0 \Leftrightarrow f(x) < f(\rho)$ ή $f(x) > 0 \Leftrightarrow f(x) > f(\rho)$
 5) εκμεταλλευόμαστε τη μονοτονία της f για να λύσουμε την ανίσωση που προέκυψε.

ΠΡΟΣΟΧΗ:

- Αν η είναι γνησίως αύξουσα τότε : $\alpha < \beta \Leftrightarrow f(\alpha) < f(\beta)$ και $\alpha \leq \beta \Leftrightarrow f(\alpha) \leq f(\beta)$
 ➤ Αν η είναι γνησίως φθίνουσα τότε : $\alpha < \beta \Leftrightarrow f(\alpha) > f(\beta)$ και $\alpha \leq \beta \Leftrightarrow f(\alpha) \geq f(\beta)$

Ακρότατα συνάρτησης**➤ Γνωρίζοντας τη γραφική παράσταση της συνάρτησης**

Βρίσκουμε (αν υπάρχει) το κατώτερο σημείο $(x_0, f(x_0))$ της C_f . Τότε η f παρουσιάζει ελάχιστο στο x_0 το $f(x_0)$.

Αντίστοιχα βρίσκουμε (αν υπάρχει) το ανώτερο σημείο $(x_1, f(x_1))$ της C_f . Τότε η f παρουσιάζει μέγιστο στο x_1 το $f(x_1)$.

➤ Γνωρίζοντας το τύπο της συνάρτησης

Αρχικά προσπαθούμε να μετατρέψουμε (αν χρειάζεται) το τύπο της συνάρτησης στη μορφή ώστε $f(x) \geq f(x_0)$ ή $f(x) \leq f(x_1)$

Άρτια - Περιττή συνάρτηση**Γνωρίζοντας το τύπο της συνάρτησης**

Βρίσκουμε το πεδίο ορισμού A της συνάρτησης f .

- Ελέγχουμε αν αυτό είναι συμμετρικό γύρω από το 0, δηλαδή αν γιατί για κάθε $x \in A$ τότε και $-x \in A$.
- Στη συνέχεια βρίσκουμε το $f(-x)$, αντικαθιστώντας στην f όπου x το $-x$.

Αν $f(-x) = f(x)$, τότε η f είναι άρτια ενώ αν $f(-x) = -f(x)$, τότε η f είναι περιττή.

Αν όμως δεν μπορούμε να καταλήξουμε στα προηγούμενα, τότε θεωρούμε δύο αντίθετες τιμές για το x που ανήκουν στο A και αποδεικνύουμε ότι $f(-x) \neq f(x)$ και $f(-x) \neq -f(x)$, οπότε η f δεν είναι ούτε άρτια ούτε περιττή.

Γνωρίζοντας τη γραφική παράσταση της συνάρτησης

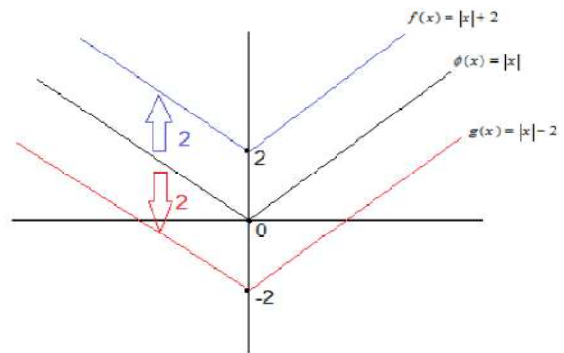
- ◆ Διπλώνουμε το σχήμα κατά μήκος του άξονα $y'y$. Αν τα τμήματα της καμπύλης συμπίσουν τότε η συνάρτηση είναι **άρτια**.
- ◆ Περιστρέφουμε το σχήμα κατά 180° , αν το νέο σχήμα που θα προκύψει είναι ίδιο με το αρχικό τότε η συνάρτηση είναι **περιττή**.

2.2 ΚΑΤΑΚΟΡΥΦΗ-ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΜΕΤΑΤΟΠΙΣΗ ΚΑΜΠΥΛΗΣ

Κατακόρυφη μετατόπιση καμπύλης

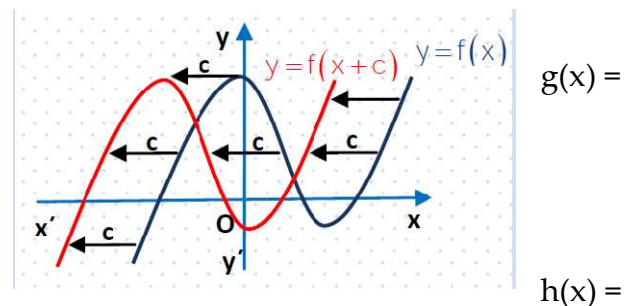
Η γραφική παράσταση της συνάρτησης $g(x) = f(x) + c$, $c > 0$ προκύπτει από κατακόρυφη μετατόπιση της γραφικής παράστασης της f κατά c μονάδες προς τα πάνω και

η γραφική παράσταση της συνάρτησης $h(x) = f(x) - c$, $c > 0$ προκύπτει από κατακόρυφη μετατόπιση της γραφικής παράστασης της f κατά c μονάδες προς τα κάτω.

Οριζόντια μετατόπιση καμπύλης

- Η γραφική παράσταση της συνάρτησης $f(x+c)$, $c > 0$, προκύπτει από οριζόντια μετατόπιση της γραφικής παράστασης της συνάρτησης f κατά c μονάδες προς τα αριστερά.
- Η γραφική παράσταση της συνάρτησης $f(x-c)$, $c > 0$, προκύπτει από οριζόντια μετατόπιση της γραφικής παράστασης της συνάρτησης f κατά c μονάδες προς τα δεξιά.

Σημείωση: Για τη γραφική παράσταση της συνάρτησης $g(x) = f(x \pm c_1) \pm c_2$, χρησιμοποιούμε τόσο την οριζόντια όσο και την κατακόρυφη μετατόπιση.

